

بسم الله الرحمن الرحيم

عربی زبان قرآن (۲)

ریاضی-تجربی

تهیه و تنظیم: جواد مجاهد

شامل:

*آموزش و مثال

*تمرین های تشریحی و تستی در سطوح مختلف

*آزمون های ارزشیابی درس به درس

۱۴۰۱-۱۴۰۲

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ الحجرات: ١٢

ای کسانی که ایمان آورده اید، از بسیاری از پرهیزید.

✓ متن: مِّنَ آيَاتِ الْأَخْلَاقِ

✓ قواعد: اسم تفضیل و اسم مکان

صَلَّ : گمراه شد عَابَ : عیب جویی کرد، عیب دار کرد (مضارع آن : يَعِيبُ) عُجِبَ : خودپسندی عَذَّبَ : عذاب داد غَلَبَتْ : چیره شد فُسُوقُ : آلوده شدن به گناه فَضَحَ : رسوا کردن قَدَّ : گاهی، شاید (بر سر مضارع) قَدْ يَكُونُ : گاهی می باشد كَرِهَ : ناپسند داشت (مضارع آن : يَكْرَهُ) لَا تَمَمَ : تا کامل کنم لَقَّبَ : لقب داد (مضارع آن : يُلَقِّبُ) لَمَزَ : عیب گرفت (مضارع آن : يَلْمِزُ) مَتَجَرَ : مغازه نوعِيَّة : جنس	تَسْمِيَّة : نام دادن ، نامیدن (ماضی و مضارع آن : سَمَّى ، يُسَمِّي) تَنَابَزَ بِالْأَلْقَابِ : به یکدیگر لقب های زشت دادن (ماضی و مضارع آن : تَنَابَزَ ، يَتَنَابَزُ) تَوَّاب : بسیار توبه پذیر، بسیار توبه کننده تَوَاصَلَ : ارتباط (ماضی و مضارع آن : تَوَاصَلَ ، يَتَوَاصَلُ) جَادَلَ : بحث کن حَرَّمَ : حرام کرد (مضارع آن : يُحَرِّمُ) حَسَنَت : نیکو گردانیدی حَيَّ : بشتاب خَفِيَ : پنهان زَمِيل : همکار سَاءَ : بد شد سَخِرَ مِنْ : مسخره کرد (مضارع آن : يَسْخَرُ ، مصدر : سُخْرِيَّة) لا يَسْخَرُ : نباید مسخره کند	إِتَّقَى : پروا کرد (مضارع آن : يَتَّقَى) إِتَّقُوا اللَّهَ : از خدا پروا کنید إِسْتِهْزَأَ : ریشخند کردن (إِسْتَهْزَأَ ، يَسْتَهْزِئُ) إِغْتَابَ : غیبت کرد (مضارع آن : يَغْتَابُ) لَا يَغْتَبُ : نباید غیبت کند أَنْ يَكُنَّ : که باشند (ماضی و مضارع آن : كَانَ ، يَكُونُ) أَهْدَى : هدیه کرد بَعْض بَعْض : یکدیگر بِئْسَ : بد است تَابَ : توبه کرد (مضارع آن : يَتَوَبُ) لَمْ يَتُبْ : توبه نکرد تَجَسَّسَ : جاسوسی کرد (مضارع آن : يَتَجَسَّسُ) تَخْفِيفُ : تخفیف
--	--	---

مترادف ها :

إِثْم :	السَّعَى :	عَسَى :
---------------	------------------	---------------

متضاد ها :

مَيِّت :	أَعْلَى :	خَفِيَ :
----------------	-----------------	----------------

جمع های مکسر:

مفرد	جمع	مفرد	جمع	مفرد	جمع
	أَرَاذِلُ		أَفْاضِلُ		بَهِيمَةٌ
ذَنْبٌ		سِرْوَالٌ		سِعْرٌ	
شَهْرٌ		عَدُوٌّ		عَيْبٌ	
غَيْبٌ		فُسْتَانٌ		كِبَائِرٌ	
لَحْمٌ		مَطَاعِمٌ		مَلَاعِبٌ	
مَوَاقِفٌ		مَيْتٌ		مِيزَانٌ	

متن و ترجمه

مِنْ آيَاتِ الْأَفْلَاقِ (از نشانه های افلاق)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یا ایُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ . ای کسانی که ایمان آوردید نباید قومی، قوم [دیگر] را

عَسَى أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ که بهتر از باشند و نه زنانی، زنانی [دیگر] را مسخره کنند].

عَسَى أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُمْ . شاید که [آن ها] بهتر از

وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ . و از خودتان و به یکدیگر

بِئْسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ .

[چه] نام آلوده شدن به گناه بعد از ایمان و هرکس پس آنان همان ستمکاران اند.

یا ایُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ .

ای کسانی که ایمان آوردید از بسیاری از گمان ها به راستی بعضی گمان ها هستند.

وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا . و و نباید برخی از شما غیبت برخی دیگر را بکنند.

أَيُّجِبُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ .

آیا یکی از شما دوست دارد که برادرش را در حالی که مرده است بخورد؟ پس آن را

وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ . الْحُجُرَات: ۱۱ و ۱۲ و از خدا بی گمان خداوند و مهربان است.

قَدْ يَكُونُ بَيْنَ النَّاسِ مَنْ هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ، میان مردم کسی باشد که او بهتر از ماست،

فَعَلَيْنَا أَنْ نَبْتَغِدَ عَنِ الْعُجْبِ وَأَنْ لَا نَذْكُرَ غُيُوبَ الْآخِرِينَ بِكَلَامٍ خَفِيٍّ أَوْ بِإِشَارَةٍ.

پس ما باید از دوری کنیم و عیب های را با سخنی پنهان یا با اشاره ای

فَقَدْ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ (ع) : « أَكْبَرُ الْعَيْبِ أَنْ تَعِيبَ مَا فِيكَ مِثْلَهُ ».

پس امیر مؤمنان علی (ع) : : « بزرگترین عیب [آن است] که آن چه را مانند آن در تو هست »

تَنْصَحُنَا الْآيَةُ الْأُولَى وَ تَقُولُ: لَا تَعِيبُوا الْآخِرِينَ. آیه اول به ما و می گوید: از دیگران

و لَا تَلْقُبُوهُمْ بِالْقَابِ يَكْرَهُونَهَا. بِئْسَ الْعَمَلُ الْفُسُوقُ!

و آنان را با لقب هایی که آن ها را ناپسند می دارند، آلوده شدن به گناه بد کاری است!

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَهُوَ مِنَ الظَّالِمِينَ. و هرکس آن را پس او از ستمکاران است.

إِذَنْ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ تَعَالَى فِي هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ: خداوند بلند مرتبه در این دو آیه :

-الِاسْتِهْزَاءُ بِالْآخِرِينَ، وَ تَسْمِيَتُهُمُ بِالْأَسْمَاءِ الْقَبِيحَةِ. - دیگران و با نام های زشت.

-سوء الظَّنِّ وَ هُوَ اتِّهَامُ شَخْصٍ لِشَخْصٍ آخَرَ بِدُونِ دَلِيلٍ مَنْطِقِيٍّ.

-بدگمانی و آن شخصی به شخصی بدون علتی منطقی است.

-التَّجَسُّسُ، وَ هُوَ مُحَاوَلَةُ قَبِيحَةٍ لِكَشْفِ أَسْرَارِ النَّاسِ لِفَضْحِهِمُ

-جاسوسی کردن و آن زشتی برای کشف رازهای مردم برای آنان است .

وَ هُوَ مِنْ كِبَائِرِ الذُّنُوبِ فِي مَكْتَبِنَا وَمِنْ الْأَخْلَاقِ السَّيِّئَةِ. و آن از گناهان در مکتب ما و از اخلاق های است.

-وَالْغَيْبَةُ، وَ هِيَ مِنْ أَهَمِّ أَسْبَابِ قَطْعِ التَّوَاصُلِ بَيْنَ النَّاسِ. -و غیبت و آن از علت های قطع میان مردم است.

سَمَّى بَعْضُ الْمُفَسِّرِينَ سُورَةَ الْحُجُرَاتِ الَّتِي جَاءَتْ فِيهَا هَاتَانِ الْآيَتَانِ بِسُورَةِ الْأَخْلَاقِ.

برخی مفسران سوره حجرات را که در آن این دو آیه آمده است، سوره اخلاق

اسمی است که برتری کسی بر کسی دیگر یا برتری چیزی بر چیز دیگر را بیان می کند
 ○ اسم تفضیل ریشه فعلی دارد؛ مذکر آن بر وزن «أَفْعَل» و مؤنث آن بر وزن «فُعْلَى»^۱ است و معادل «صفت برتر» و «صفت برترین» در فارسی است؛

➤ مثال:

- صَغُرَ: کوچک شد أَصْغَرَ (مؤنث آن صُغْرَى): کوچک تر، کوچک ترین
- كَبُرَ: بزرگ شد أَكْبَرَ (مؤنث آن كُبْرَى): بزرگ تر، بزرگ ترین
- حَسُنَ: خوب شد أَحْسَنَ (مؤنث آن حُسْنَى): خوب تر یا بهتر، خوب ترین یا بهترین

تست^۱: عَيْنٌ مَا لَيْسَ اسْمُ التَّفْضِيلِ:

- (۱) أَنْفَعَ (۲) أَكَلَ (۳) أَكْرَمَ (۴) أَجْمَلَ

تست^۲: أَيُّ الْأَسْمَاءِ كُلُّهَا اسْمُ تَفْضِيلٍ:

- (۱) أَصْغَرَ - أَطْهَرَ - مَحْكُوم (۲) أَشْجَعَ - غَفَّارَ - أَرْحَمَ
- (۳) أَسْمَعَ - أَعْظَمَ - أَصْلَحَ (۴) أَرْفَعَ - رَاحِمَ - أَعْلَمَ

نکته: اگر بعد از اسم تفضیل:

الف: حرف جر «مِنْ» بیاید، اسم تفضیل به شکل صفت برتر و با «تر» ترجمه می شود.

مثال: هَذَا أَكْبَرُ مِنْ ذَاكَ ← این بزرگ تر از آن است.

ب: اگر مضاف الیه بیاید، اسم تفضیل به شکل صفت برترین و با پسوند «ترین» ترجمه می شود.

مثال: سُورَةُ الْبَقَرَةِ أَكْبَرُ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ ← سوره بقره بزرگترین سوره در قرآن است.

نکته: گاهی اسم تفضیل مؤنث به شکل «فُعْلَا» است. مثال: أَعْلَى مؤنث آن عَلِيَا: بالاتر، بلندتر
 أدْنَى دُنْيَا: نزدیکتر، پست تر

تست ۳: عَيْنٌ عِبَارَةٌ جَاءَ فِيهَا صِفَةٌ عَالِيَّةٌ:

- (۱) لَيْسَ شَيْءٌ أَجْمَلُ مِنَ الْأَدَبِ. (۲) الْجِرْبَاءُ مِنَ أَعْجَبِ مَخْلُوقَاتِ اللَّهِ.
(۳) إِنَّ التَّوَاضَعَ أَنْفَعُ مِنَ الْعُجْبِ. (۴) مَكْتَبَتِي أَصْغَرُ مِنْ مَكْتَبَةِ صَدِيقِي.

نکته: اسم تفضیل در حالت مقایسه بین دو اسم مؤنث بر همان وزن «أَفْعَل» می آید.

مثال: فاطمةُ أكبرُ من زینب ← فاطمه از زینب بزرگ تر است.

نکته: غالباً جمع اسم تفضیل بر وزن «أَفَاعِل» است؛ مانند أَفْضَلُ ← أَفْضَلِ

نکته: دو کلمه «خیر» و «شر» به معنای «خوبی» و «بدی» می توانند به معنای اسم تفضیل بیایند؛

در این صورت، معمولاً بعد از آن حرف جرّ «مِنْ» است، یا به صورت مضاف می آید؛

مثال ۱: تَفَكَّرْتُ سَاعَةً خَيْرَ مِنْ عِبَادَةِ سَبْعِينَ سَنَةً. ← ساعتی اندیشدن بهتر از عبادت هفتاد سال است.

مثال ۲: خَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا. امیر المؤمنین علی (ع) ← بهترین کارها میانه ترین آنهاست.

تست ۴: مَيِّزَ كَلِمَةَ «خَيْر» إِسْمَ التَّفْضِيلِ:

- (۱) مَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ! (۲) فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ
(۳) الْخَيْرُ فِي طَاعَةِ اللَّهِ! (۴) لَيْسَتْ خَيْرَ الْمَلَابِسِ لِلصَّيَافَةِ!

اسم مکان

❖ اسمی که بر مکان دلالت دارد و بر سه وزن «مَفْعَل»، «مَفْعِل» و «مَفْعَلَةٌ» می آید.

مثال:

مَفْعَل ← مَلْعَب: ورزشگاه / مَطْعَم: رستوران

مَفْعِل ← مَنَزَل: خانه / مَسْجِد: سجده گاه، مسجد

مَفْعَلَةٌ ← مَكْتَبَةٌ: کتابخانه / مَطْبَعَةٌ: چاپخانه

نکته : جمع اسم مکان بر وزن «مَفَاعِلِ» است.

مثال: مَلْعَب ← مَلَاعِب / مَنَزِل ← مَنَازِل

نکته : اگر جمع مکسر بر وزن «مَفَاعِلِ» بر مکان دلالت نکند، اسم مکان نیست؛ برای اطمینان بهتر است آن را به مفرد ببریم.

مثال: مَطَالِب ← مَطْلَب (موضوع، خواسته): اسم مکان نیست.

مَشَارِب ← مَشْرَب (سقاخانه، جای آشامیدن آب): اسم مکان است.

تست^۱: عَيِّن اسمَ المَكَانِ:

(۱) مَسَائِل (۲) مَحَامِد (۳) مَحَاضِر (۴) مَشَاكِل

یادداشت ها

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....